

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.59.053>

УДК 811.161.26398.21

Людмила Михно,
магістр, ORCID 0000-0002-5512-2924,
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, Україна
e-mail: tpb2016@ukr.net

СЛОВЕСНО-ОБРАЗНІ ФОРМУЛИ-ЗАЧИНИ В УКРАЇНСЬКИХ ТА СЛОВАЦЬКИХ НАРОДНИХ КАЗКАХ: КОМПАРАТИВНІ СТУДІЇ

Фольклор у минулому становив одну з основних, базових галузей мислительно-творчої життєдіяльності людини. Багатотомовий словесно-образний, естетичний досвід поколінь етномовців, етноносіїв культури зафіксований і відображений у народній творчості, зокрема в казкарстві. Творення текстів казок відбувається за певними словесно-образними законами (канонами). Тому встановлення цих законів на прикладі аналізу українських та словацьких казок дасть змогу пізнати специфіку різнорівневої організації слов'янської казкарської спадщини, виявити спільне та відмінне в їх словесно-образній, архітектонічній організації, відтак, слугуватиме доказом чи запереченням спорідненості казкарської культури словацького та українського народів.

Тому актуальність пропонованого дослідження вбачаємо у потребі різновекторного глибинного компаративного лінгвоаналізу мовно-образної системи казок словаків та українців – одного із найдревніших жанрів усної народної творчості. Беручи до уваги близькість словацьких та українських земель за географічним місцезонаштуванням, безсумнівно вважаємо факт спорідненості уснословесної творчості, і насамперед – казкарської спадщини в обох народів. Пошук схожості, аналогічності у мовному оформленні казкарської оповіді – шлях до виведення переконливих доказів спорідненості лінгвокультурної царини двох етносів.

Ключові слова: словесно-образні формули, архітектоніка тексту казки, формули-зачини.

Результати дослідження орієнтовані на становлення та подальшу розбудову студій компаративного аналізу словесно-образної організації слов'янського казкознавства.

Народнокультурні пам'ятки словацької культури привертали увагу таких учених, як М. Гиряк [7], К. Горалек, Ф. Главачек, В. Гошовський, О. Зілінський, К. Заклинський, Ю. Костюк, І. Панькевич, І. Ребошапка, О. Рудловчак, Ф. Тіхий, А. Худик, І. Чижмар, М. Шмайда, М. Мушинка [10], Н. Вархол [2], Й. Вархол та ін. Так, казки словацького народу вивчав та описував знаний збирач і дослідників фольклору українців-русинів Словаччини другої половини ХХ ст. Михайло Гиряк (1933–2007). Польові розвідки вченого представлені у семи томах видання «Українські народні казки Східної Словаччини» (1965–1979), яке подає зразки народної прози усіх регіонів Пряшівщини. На основі вказаної семитомної праці вийшли друком вибрані тексти у п'ятьох книжках: «Гора до неба» (1968), Чарівні стежки» (1979), збірники народних казок у літературній обробці автора: «Дзвони не втихають» (Т. 1, 1982), «Шляхи віків» (Т. 2, 1985), «Голос Кичер» (Т. 3, 1986).

Показово, що М. Гиряк здійснював спостереження за творчою манерою казкарів Словаччини, за особливостями побутування казок у народнокультурному континуумі. Міркування вченого, результати його глибоких наукових пошуків викладено у монографії: «Вступні формули українських народних казок Східної Словаччини» (1976) та в розвідці «Народна проза Старинської долини» (1979). М. Гиряк також опублікував низку статей про народних казкарів Східної Словаччини (О. Дем'ян, А. Кимак, І. Станко, С. Полянський та ін.) та дослідження про Ф. Лазорика і Ю. Костюка. Вважаємо, що внесок М. Гиряка доволі суттєвий і значущий для слов'янської фольклористики. На нашу думку, сьогодні не втрачає своєї актуальності проблема вивчення специфіки слов'янського фольклору. Навпаки, потребує уваги порівняльний аналіз народної творчості словацької та української культурної дійсності. І, насамперед, лінгвостилістичний аспект.

Метою дослідження є виявити формульні конструкції зачинів текстах словацьких та українських народних казок; з'ясувати спільне та відмінне у їх мовному оформленні.

Основу епічної (казкової) розповіді складають стійкі, лінійно розгортвані комплекси слів, по-іншому – формульні структури (формули), текстово-образні універсалії, канонічні структури, клішовані одиниці різної довжини тощо. З-поміж таких одиниць найвиразніши-

ми постають архітектонічні конструкції – формули-зачини та формули-кінцівки.

Зачин, з одного боку, – перша і обов'язкова частина епічного сюжету; з другого, – ініціальна фольклорна формула, що повторюється в різних текстах жанру і свідчить про початок епічної розповіді.

Спостережено, що в словацькій казкарській традиції вживаними є такі ініціальні канонічні структури, реалізовані у формі речення (простого чи складного), як:

- в сімдесят сьомій країні, за червоним морем, за дубовою скелею, де світ дошками оббитий, щоб земля туди не сипалася, жив собі один король («Берона»);
- за давніх-давен у якомусь англійському місті жив собі король, і був у нього один син, що звався Сенпетер («Золота дівчина з яйця»);
- були собі чоловік і жінка і хоч уже й до старості йшло, а не мали вони дітей («Казка про наперстка»);
- була собі мати й мала дві дочки: одну рідну, а другу пасербицю («Про дванадцять місяців»);
- був собі один різьбяр із жінкою, і не було у них дітей («Про Янка Полінка»);
- у вівчарського ватага був пес Бурко, який багато літ йому вдень і вночі так добре стеріг вівці, що вовк і поткнутись не смів до кошари («Старий Бурко і Вовк»);
- зустрілися якось ведмідь з комаром («Ведмідь і комар»);
- були собі чоловік і жінка і хоч уже й до старості йшло, а не мали вони дітей («Казка про наперстка»).

Як правило, у таких конструкціях в словацькій казці є вказівка на час (давність описуваних, повідомлюваних у оповіді подій), що означається мікроструктурами з темпоральною семантикою: *за тих добрих часів*; з давніх-давен). Обов'язково виявляється вказівка на осіб – діячів та їх існування у минулому (переважно це пан, бідний чоловік, король, мати, дочка (дочки)): *жив собі король і був у нього, були собі чоловік і жінка, була собі мати й мала дві дочки*. У зачині здійснюється орієнтація на місце, де відбувалися події; це фіксують клішовані формули, утворені за певними моделями: *в сімдесят сьомій країні*

(порядковий числівник + іменник з просторовою семантикою), у яко-мусь місці (неозначений займенник + іменник з просторовим значенням) та под. Подекуди місце зображуваних подій описується кількома формулами, що ланцюгово нанизуються, лінійно розгортаються за ходом оповіді, як це властиво казці (*в сімдесят сьомій країні, за червоним морем, за дубовою скелею, де світ дошками оббитий, У далекій-далекій країні, десь на краю*). Відтворювані події розглядаються у минулому (на це вказують дієслівні форми у минулому часі: жив, жили, був, були, зустрівся та ін.); подекуди фіксуємо теперішній час у побудові формули зачину. Зазначене притаманне також мовностильовому оформленню текстів українських народних казок.

Зрідка у словацьких казках зачин містить формулу-речення, у якій повідомляється не існування в минулому когось, а інформується, хто з ким зустрівся: То йде раз молотник молотити й зустрічає вовка. («Чи за добро слід добром платити»), Зустрілися якомсь ведмідь з комаром («Ведмідь і комар»).

Ще рідше казка розпочинається з риторичного запитання: Як яйце мандрувало? Ну, йшло собі, як усі на світі ходять: котилося! Котилося, куди легше, де б у щось тверде не вдаритися. Та й було це в давню давнину, то й не дуже розпитуйте, що та як. Буде й того, що казка вам скаже. Отож у давню давнину пішло собі яйце мандрувати та й зустріло рака. («Як яйце мандрувало»). Відзначимо, що для українських народних казок використання такого прийому не характерне.

Трапляється, що казкова оповідь розгортається з утвердження якоїсь думки на зразок висновку: Лисичка – то хитра штука («Лисичка та горобець»).

Структурно зачин може бути реалізований як одним реченням, так і поєднанням кількох речень, що тісно зливаються з текстом казки. У такому разі важко відділити власне зачин від основної оповіді (подібне явище властиве й українській народній казці): В одному селі жив бідняк із дружиною – у будиночку, що стояв віддалік від інших. Жив і помер («Пастух Янко і прекрасна змійка»); Де було, там було, в сімдесят сьомій країні, за червоним морем, за скляною горою, де вода сипалася, а пісок лився, де салом стріхи крили, а з ковбас тини плели, був собі один бідний чоловік. У того чоловіка бу-

ло двоє дітей. Хлопця звали Янком, дівчину Аничкою. За хаткою в них був городець, і батько їм так казав... («Про лисичку та графа Сантокопа»); Копав якомсь один бідний чоловік край дороги канаву. І не знаю, як те сталось, тільки йшов кудись тією дорогою сам король та й спитав того чоловіка («Про три гроші»); Була собі одна велика країна. В усіх людей тієї країни волосся було руде, тільки в єдиного королівського сина чорне. По смерті батька мав він стати королем; але через те волосся піддані не могли його терпіти, і старий король заздалегідь боявся, що то буде з країною й сином, коли його всі отак ненавидять, та й став думати-гадати, чим би синові зарадити, і розпитував усіх, як би той чорний синів волос обернути на рудий («Чорноволосий принц»); У далекій-далекій країні, десь на краю світа жив собі убогий швець із жінкою. А недарма кажуть, що багаті тішаються грішми, а убогі дітьми, то й у цих двох було діточок, як у решеті дірочок («Швець і чорт»).

Подекуди зачин охоплює значну частину оповіді. При цьому ніби два розгорнуті зачини поєднуються в одному тексті:

Ну а це, що вам розповім, було таки насправді! Було воно ще за тих добрих часів, коли, бачте... але не лякайтеся! – Ну, що ж? Коли ж? – Ну, бачте, тоді, коли свинки ходили в черевичках, а жабки гуляли в чепчиках; коли ослики по вулицях шпорами кресали, а зайчики самі на хортів сурмили. Ой, а було ж тоді добре дівчатам! Тоді пси їм посуд мили, коти витирали; гуси хату підмітали; риби шмаття прали, а раки його полоскали. Тоді кожна, склавши руки, біля теплої печі сиділа і не боялась, що не вийде заміж! Та нічого, дівчата! Знов починають свинки носити черевички, а жабки ходити в чепчиках; і осли вже крешуть по вулицях шпорами. Настане й таке, що не треба вам буде посуд мити, хату мести, шмаття прати; будете тільки сидіти й кожна вийде заміж за кого душа забажає, – як ото й Златоволоска! – Та ну! А що ж там та Златоволоска? – Ось про це я й хочу розказати. В сімдесят сьомій країні, за скляною горою, за дерев'яною скалою, за солом'яним стовпом жив собі багатий король, і була в нього дочка Златоволоска, в якій коси сяяли, немов золоте сонце, а очі були як сине небо, так що можна в них було поглянути, як у люстерко («Про короля Рудя і златоволоску»).

Непоодинокі випадки початку словацької казки, у яких зачин не виокремлюється з тексту (казкової оповіді в цілому), а тісно з нею зливається, наприклад, Вирядився один король на полювання. От одбився якось він од товариства й зайшов так далеко в ліс, що заблуdivся. Там і ніч його застала. Ходив він, ходив тим лісом, аж поки набачив світло («Як вівчарський ватаг панів їсти вчив»); Була колись країна, сумна, як цвинтар, темна, як ніч, бо там не було сонця. Зовсім би її люди віддані на поталу совам з кажанами, якби не мав тамтешній король коня з сонцем на голові. Того коня водили по країні, і де тільки з ним ішли, там людям було видно як удень. Коли це щез сонячний кінь. Густа пільма залягла по країні. Люди не могли кроку ступити, не те що поле обробити чи кудись піти. Усі журилися несканзанно, та й сам король потерпав, що ж воно буде з його країною. От і зібрався він із військом сонячного коня шукати. Насилу якось дотягнувся до кордону свого королівства, і там йому десь здалеку почала пробиватися синь («Сонячний кінь»). Подібні конфігурації зачину мають й українські народні казки.

Для зачинів, що їх містять словацькі народні казки (до речі, українські народні казки також), притаманні повтори слів, які своєрідно підтримують оповідь (часто – це дієслово бути в особових формах минулого часу).

У цілому мовностильова традиція побудови текстів словацьких народних казок доволі схожа з українськими канонами конструювання означеного жанру.

Спробуємо дещо докладніше розглянути формули зачинів українських народних казок.

В українських народних казках зачин так само реалізується простим реченням: Були собі дід та баба («Коза дереза»); Ішли собі десь розум та щастя та й засперечались («Розум та щастя»); чи складним: Колись-то давно, не з моєї пам'яті, мабуть, ще й батьків і дідів наших не було на світі, жив собі убогий чоловік з жінкою, а у них був одним один син, та й той не такий як треба: таке ледащо той одинчик, що господи! (Ох!), Був собі чоловік та жінка, мали вони цапа й барана («Цап і баран»); Одного разу зібрались всі звірі докупи і почали радитись між собою, кого наставить царем, щоб був порядок і щоб був у них правди-

вий суддя, котрого всі щоб боялись і слухались («Звірі під пануванням лева»); Ішов дід лісом, а за ним бігла собачка, та й загубив дід рукавичку («Рукавичка»); Був собі чоловік та жінка, і була у них пара волів, а у їх сусіди – віз («Калиточка»); Були собі дід та баба та дожились уже до того, що й хліба нема («Колобок»); У одного чоловіка був кіт старий, що вже не здужав і мишей ловити («Пан Коцький»); Унадивсь колись давним-давно один страшний змії десь у якусь слободу людей їсти та й виїв чисто всіх, zostався один тільки дід («Іван-побиван»).

Засвідчені непоодинокі випадки, коли зачин представлений поєднанням кількох речень: Зосталося три брати сиротами – ні батька, ні неньки. І дома нема нічого – ні хазяйства, ні хати. Ото й пішли вони всі втрьох найматися. Названий батько»), Був собі на світі бідний селянин і мав він двох синів. Один парубок як парубок, а другий зроду на ноги слабкий, ходити не може («Казка про Івана-богатиря»); Колись був у Києві якийсь князь, лицар, і був коло Києва змії, і щороку посилали йому дань: давали або молодого парубка, або дівчину («Кирило кожум'яка»), Було в чоловіка три сини: два розумних, а третій, Іван, дурний. Батько їх поділив хазяйством та й умер («Дурень та чарівна сопілка»), Був один цар і мав трьох синів. Два були розумні, а один дурний. Той цар був уже в глибокій старості («Молодильна вода»); Десь за горами, за лісами, не знати в якій державі жив раз один цар. Старий уже був. Держава велика, а наслідника нема. Тільки одна донька («Дерево до неба»); Жили собі дід та баба. Вже й старі стали, а дітей нема («Івасик-Телесик»).

Спостерігаємо й те, що і в словацьких, і в українських народних казках зачин може тісно поєднуватися з основною оповіддю, переплітатися, плавно переходити в неї (про що наголошувалося вище): Як був собі дід та баба. У діда була дочка і в баби дочка; обидві вже були дівки. Дідової дочки баба не любила. Усе, було, лає її, сердешну, та знущається над нею, та ще, було, й діда підцьковує, щоб згриз голову своїй дочці («Кобиліяча голова»); Жили на світі чоловік та жінка, і в них було сім синів, але ті сини не жили в згоді, а завжди ворогували та билися поміж собою. Мати сердилася за те на них. Одного разу поїхав батько у ліс по дрова, а мати лишилася вдома сама з хлопцями, та за щось так розсердилася на них, що не знала, як і виляяти, та

з гніву сказала, щоб вони гайворонами поставали («Про сімох братів-гайворонів і їх сестру»); Жив колись один цар. Він мав сина-одинака. А держава в нього була дуже багата. Цар і не знав, чим більше пишатися: державою чи сином («Про вірного товариша»).

В українській казкарській традиції епічного текстотворення зачин також може бути чітко виокремленим, як-от: Були собі дід та баба («Лисичка-счестричка і вовк-панібрат»); Був собі в одному лісі ведмідь («Як заєць ошукав ведмедя»); У одного чоловіка був собака Сірко – тяжко старий («Сірко»).

Як і в словацьких народних казках, в українських казках зачин містить інформацію про те, хто виступає діячем оповіді (це здебільшого дід, баба, цар, багатий чоловік, князь, бідний селянин, бідний чоловік, старий чоловік, лицар...). Дія, що змальовується, подібно до словацької казкової оповідної традиції, відбувалася в минулому (активізовані дієслова був, жив). Ініціальні структури фіксують (але не завжди) відомості про місце розгортуваних в минулому подій, що їх подає казкова оповідь, точно (коли вживається топонім) чи узагальнено (у Києві, на світі, коло Києва (виражається прийменниково-відмінковою формою іменника), у якусь слободу (неозначений займенник + іменник з просторовою семантикою), в одному селі (прийменник + займенниковий прикметник), Десь за горами, за лісами, не знати в якій державі (прислівник + прийменник + іменник у відмінковій формі та ін.).

Як і в словацькій народній творчості, почасти у зачинах є кілька локативів, на зразок: Раз був, де не був, у тій землі, де уже край світу, один чоловік: бідненький, худобненький, як церковна миша. А мав трьох синів («Мудрий Іванко»); В іншому царстві, у козацькому гетьманстві, у такому селі, як Пикарі, там жило два брати: один убогий, другий багатий. От у багатого дуже багато усього було, тільки не було дітей. А у бідного – тільки парка воликів, а дітей купа («Убогий та багатий»); У далекій-далекій країні, десь на краю світа...; В одному селі жив бідняк із дружиною – у будиночку («Похорон»).

І у словацьких народних казках, і в українських конструкції формул-зачинів здебільшого також подають вказівку на існування, перебування діячів в певному часопросторовому континуумі.

Відомості про час протікання подій (у минулому) в українських народних казках засвідчують мікроформули з семантикою часу, що реалізуються прислівниками з часовою семантикою (давним-давно), колись давним-давно (такі формульні структури притаманні й для словацьких народних казок), розгорнутою описовою структурою (частиною) з темпоральним змістом у складі речення: Колись-то давно; не з моєї пам'яті, мабуть, ще й батьків і дідів наших не було на світі. Типовим явищем для тексту української казки є початок оповіді дієсловом із семантикою існування, буття у формі минулого часу (Був один цар; Як був собі дід та баба; жили на світі чоловік та жінка; Був собі на світі бідний селянин; Був один цар; Жив колись один цар; Жили собі дід та баба). Інколи спостерігаємо, що казка розпочинається з констатації факту про пересування у просторі діяча (актуалізується дієслово з семантикою руху, переміщення тощо): Ішов дід лісом, а за ним бігла собачка, та й загубив дід рукавичку («Рукавичка»); Унадивсь колись давним-давно один страшний змій десь у якусь слободу («Іван-побиван»). Аналогічне явище зафіксували і в словацькому народному казкотворенні (проте не часто).

Крім перебування, існування діяча у певному місці, в українській народній казці розгорнута конструкція зачину може подавати інформацію про те, що мав діяч чи чого не мав (таку особливість мають текстово-образні формули зачинів і в словацькому казкотворенні): Жили собі дід та баба. Вже й старі стали, а дітей нема («Івасик-Телесик»); Був собі чоловік та жінка, мали вони цапа й барана («Цап і баран»); Були собі дід та баба та дожились уже до того, що й хліба нема («Колобок»); Колись була птиця-жайворонок царем, а царицею – миша, і мали вони своє поле («Яйце-райце»). Можливі доволі часті випадки, коли подається уточнення до попередньо висловленої думки (своєрідна характеристика осіб): Був один цар і мав трьох синів. Два були розумні, а один дурний. Той цар був уже в глибокій старості («Молодильна вода»); Був собі на світі бідний селянин і мав він двох синів. Один парубок як парубок, а другий зроду на ноги слабкий, ходити не може («Казка про Івана-богатиря»); Було в чоловіка три сини: два розумних, а третій, Іван, дурний. Батько їх поділив хазяйством та й умер («Дурень та чарівна сопілка»).

Отже, мовностильові традиції творення тексту казки в українській та словацькій культурі доволі схожі. Помітне ідентичне конструювання формул зачинів. Дослідження засвідчують, що для фольклору обох культур характерне подібне використання мікроструктур зі семантикою часу, місця. Аналогічною є часова форма оповіді (минулий час). Відмінності засвідчені у внутрішній побудові зачинів (на рівні компонентного складу; у плані розгортання оповіді тощо).

У подальшому суттєвим, на наш погляд, видається докладний компаративний аналіз цих структурних компонентів за семантикою, будовою, компонентним складом, функціями, емоційно-експресивним наповненням тощо. Результати дослідження орієнтовані на становлення та розбудову студій компаративного аналізу словесно-образної організації слов'янського казкознавства.

Список використаних джерел

1. *Бріцина О. Ю.* Українська усна традиційна проза : питання текстології та виконавства / О. Ю. Бріцина. – Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2006. – 397 с.
2. *Вархол Н.* Народні знання українців-русинів Словаччини / Н. Вархол // Народна творчість та етнологія. – 2012. – № 4. – С. 33–45.
3. *Вархол Н.* Фольклористичні здобутки академіка Миколи Мушинки: (з нагоди 75-річчя вченого) / Н. Вархол // Народна творчість та етнологія. – 2011. – № 1. – С. 7–17.
4. *Гарасим Я. І.* Нариси до історії української фольклористики: навч. посібник / Я. І. Гарасим. – Київ : Знання, 2009. – 301 с.
5. *Грица С. Й.* Питання слов'янських взаємин в українській музичній фольклористичі / Міжслов'янські фольклористичні взаємини / відп. ред. Ю. Кравцов. – Київ, 1963. – С. 56–77.
6. *Гиряк М.* Українські народні казки Східної Словаччини / М. Гиряк. – Пряшів : Словацьке педагогічне видавництво, Відділ української літератури, 1983. – 254 с.
7. *Гиряк М.* Українські народні казки Східної Словаччини / упоряд., післям. та комент М. Гиряк – Пряшів : Словацьке педагогічне видавництво, Відділ української літератури. – Т. I. – 1965 ; Т. II. – 1966 ; Т. III. – 1969 ; Т. IV. – 1972 ; Т. V. – 1976 ; Т. VI. – 1978 ; Т. VII. – 1979.
8. *Мушинка М. І.* Дослідження з етнографії та фольклору русинівук-

раїнців у Словаччині та Чехії // ЗНТШ. – 2011. – Т. 230. – С. 495–516.

9. Мушинка М. І. З українського фольклору Східної Словаччини. – Пряшів, 1963. – 62 с.

10. Мушинка М. І. З глибини віків: Антологія усної народної творчості українців Східної Словаччини. – Братислава : Слов. пед. вид-во, 1967. – 394 с.

11. Рудловчак О. М. З минулого і сучасного українців Чехословаччини / О. М. Рудловчак. – Пряшів, 1973. – 322 с.

12. Сополіга М. Українці Словаччини: матеріальні вияви народної культури та мистецтва. – Київ : Темпора, 2011. – 336 с.

References

1. Britsyna, O. Yu. (2006). *Ukrainska usna tradytsiina proza: pytannia tekstolohii ta vykonavstva* [Ukrainian oral traditional prose: textology and performance issues]. Kyiv: IMFE im. M. T. Rylskoho. 397. [In Ukrainian].

2. Varkhol, N. (2012). *Narodni znannia ukraintsiv-rusyniv Slovachchyny* [Indigenous knowledge of Ukrainians-Rusyns in Slovakia]. *Narodna tvorchist ta etnolohiia-Folk art and ethnology*. 4, 33-45. [In Ukrainian].

3. Varkhol, N. (2011). *Folklorstychni zdotuky akademika Mykoly Mushynky: (z nahody 75-richchia vchenoho)* [Folklore achievements of Academician Mykola Mushynka (to the scholar' 75th anniversary)]. *Narodna tvorchist ta etnolohiia-Folk art and ethnology*. 1, 7-17. [In Ukrainian].

4. Harasym, Ya. I. (2009). *Narysy do istorii ukrainskoi folklorstyky: navch. posibnyk* [Essays on the history of Ukrainian folklore studies: training manual]. Kyiv: Znannia. 301. [In Ukrainian].

5. Hrytsa, S. Y. (1963). *Pytannia slovianskykh vzaiemyn v ukrainskii muzychnii folklorstytsi* [Issues on Slavic relations in Ukrainian music folklore studies]. *Mizhslovianski folklorstychni vzaiemyny-Interlavistic folk studies relations*. Kyiv, 56-77. [In Ukrainian].

6. Hyriak, M. (1983). *Ukrainski narodni kazky Skhidnoi Slovachchyny* [Ukrainian folk tales of Eastern Slovakia]. Priashiv, 254. [In Ukrainian].

7. Hyriak, M. *Ukrainski narodni kazky Skhidnoi Slovachchyny* [Ukrainian folk tales of Eastern Slovakia]. Priashiv, I, 1965; II, 1966; III, 1969; IV, 1972; V, 1976; VI, 1978; VII. 1979. [In Ukrainian].

8. Mushynka, M. I. (2011). *Doslidzhennia z etnohrafii ta folkloru rusynivukraintsiv u Slovachchyni ta Chekhii* [Studies in ethnography and folklore of Rusyn-Ukrainians in Slovakia and Czechia]. ZNTSh, 230, 495-516. [In Ukrainian].

9. Mushynka, M. I. (1963). Z ukrainskoho folkloru Skhidnoi Slovachchyny [From Ukrainian folklore of Eastern Slovakia]. Priashiv, 62. [In Ukrainian].

10. Mushynka, M. I. (1967). Z hlybyny vikiv: Antolohiia usnoi narodnoi tvorchosti ukrainsiv Skhidnoi Slovachchyny [From the depths of the ages: Anthology of oral folk art of Eastern Slovakia Ukrainians]. Bratislava. 394. [In Ukrainian].

11. Rudlovchak, O. M. (1973). Z mynuloho i suchasnoho ukrainsiv Chekhoslovachchyny [From past and present of Ukrainians in Czechoslovakia]. Priashiv. 322. [In Ukrainian].

12. Sopolyha, M. (2011). Ukrainsi Slovachchyny: materialni vyjavy narodnoi kultury ta mystetstva [Ukrainians in Slovakia: material representations of the folk culture and art]. Kyiv, Ukraine: Tempora. 336. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 23.12.2019 р.

Liudmyla Mykhno,

Master degree in Philology, ORCID 0000-0002-5512-2924,

A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University

87, Romenska st., Sumy, 40002, Ukraine

e-mail: tpb2016@ukr.net

Verbal Formulas-Beginnings in Ukrainian and Slovak Folk Tales: Comparative Study

Folklore is one of the basic branches of reflective and creative human activity. The centuries-old verbal-figurative, aesthetic experience of generations of ethno-speakers, culture ethno-bearers is fixed and reflected in folk art, in particular in fairy tales. The creation of fairy tale texts occurs according to certain verbal and image laws (canons). The determining of these laws via examining cases of Ukrainian and Slovak tales makes it possible to explore specifics of the multi-level organization of the Slavic tales heritage, confirms the interaction of cultures, their verbal-figurative folk traditions.

In linguistic terms, architectonic components such as beginnings formulas draw attention. Comparative studies, aimed at observing the formulas of the incantations of the two cultures, contribute to a precise and convincing awareness of the unity and affinity of the latter. A comparative analysis of these structural compo-

nents by semantics, structure, component composition, functions, emotional and expressive content, seems essential one.

The course of the research let one to convince oneself that the linguistic traditions of fairy tale creation in Ukrainian and Slovak culture are quite similar. The construction of speech formulas is noticeably identical. Observations show that the folklore of both cultures is characterized by a similar use of microstructures with the semantics of time, place. The timing of the narrative (past tense) is similar. The differences are evidenced in the internal construction of the closures (at the level of component composition; in terms of story deployment, etc.).

Further significant, in our view, seems to be a detailed comparative analysis of these structural components by semantics, structure, component composition, functions, emotional and expressive content, etc. The results of the study are focused on the formation and development of the comparative analysis studies of verbal-figurative organization of Slavic tale studies.

Keywords: verbal-figurative formulas, fairy-tale text architectonics, formulas-beginnings.